

Cílem předkládané práce je zmapování současné bezpečnostní situace v Evropě z pohledu problematiky radikálního islámu, který ve značné míře ovlivňuje rozhodovací vnitropolitické a zahraničněpolitické procesy nejenom v evropském regionu. Objasnění historických kořenů a vazeb na islámský blízkovýchodní terorismus by mělo přispět k lepší orientaci v netransparentních politických procesech, které ve svém důsledku mohou přispívat k radikalizačním tendencím a negativním postojům muslimských komunit v západním světě. Koncepce článku uplatňuje mezioborový přístup s vědomím naléhavosti zabývat se věcmi v jejich komplexitě a souvislostech, v rozsahu pro domácího čtenáře dosud nezpracovaném.

Vzhledem k členství v Evropské unii a nedávnému vstupu do schengenského prostoru se jako naléhavou jeví potřeba pojmout proces integrace muslimských komunit coby jednu z priorit bezpečnostní politiky. [1] V logickém sledu bude nejprve analyzován historický kontext samotného vývoje islámu v Evropě, v návaznosti na další již současné trendy a průběh radikalizačních procesů probíhajících uvnitř západní společnosti.

1. Islámské výzvy pro Evropu

Máme 50 milionů muslimů v Evropě. Jsou znamením, že Alláh poskytuje islámu vítězství nad Evropou – bez mečů, beze zbraní, bez dobývání. Padesát milionů muslimů v Evropě změní Evropu v muslimskou během několika příštích desetiletí.

Muammar Kaddáfí [2]

Slova vyslovená libyjským vůdcem pro arabskou televizi al Džazíra [3] v dubnu roku 2006 netřeba nijak komentovat. V historickém kontextu dostávají tyto věty ostřejší kontury, podíváme-li se jejich prostřednictvím ještě hlouběji do naší historie, přesněji do roku 732, kdy se odehrála jedna z nejdůležitějších bitev osmého století. Poblíž měst Tours a Poitiers došlo k porážce arabské armády emíra Abd ar-Rahmána [4] vojskem Franků pod vedením Karla Martela, a tím i zastavení arabské jízdy do střední Francie a Evropy, která by ve svých důsledcích znamenala rozsáhlé geografické, demografické a historické změny.

Navzdory zastavení této invaze se v současné době nalézáme na paralele křížovatky dějin, ve střetu s důsledky nové vlny islamizace evropského kontinentu, započaté vlnou přistěhovalců druhé poloviny 20. století, narůstajících problémů, zejména prostřednictvím druhé a třetí generace potomků těchto imigrantů.

„Evropský pohled na muslimské výboje byl vždy spíše kritický. Hořký pocit křesťanů lze snadno pochopit. Vždyť muslimové obsadili Svatou zem a místa spjatá se svatou památkou Krista a apoštolů a s ranými dějinami víry.“ (Kropáček 2002: 20)

Co se týče samotného výkladu dějinných událostí, dostáváme dva různé pohledy – jeden ze strany muslimské tradice a druhý – evropský, který se s ním zcela rozchází. Křížové

výpravy a zhruba dvousetletá přítomnost křížáckých panství v muslimské Levantě jsou dodnes v paměti potomků někdejších soupeřících bloků mimořádně živé a citlivé téma. (Kropáček 2002: 27)

Několikrát v historii překročila islámská expanze evropské hranice, dnes však už není možné oddělit a izolovat Evropu od dění daleko od života na Západě. Při hledání spojnice zdrojů a kořenů současného radikálního islámu povedou naše kroky nikoli na Blízký východ, ale naopak přímo do srdce západní Evropy.

„Mohammed Bouyeri [17] i atentátníci z Londýna, stejně jako Mohammed Atta a útočníci z Madridu, byli zradikalizováni v Evropě. V Holandsku, kde je více než šest procent obyvatel muslimských, existuje množství radikalismu navzdory tomu, že je Holandsko moderní a demokratická země“. (Fukuyama 4. 11. 2005, www.blisty.cz)

Více jak 13 století vzájemné konfrontace zanechalo trvalý otisk v křesťanské Evropě. Proto, jak dokládá arabista Jiří Weigl [5], nelze mluvit o islámské kultuře a islámu pouze jako o cizorodém elementu a hrozbě za současného ignorování velmi cenného materiálního, duchovního i kulturního obohacení, které se nám ze strany islámu dostalo. Pozitivní obohacení naší kultury je nyní zastíráno a odsouváno do pozadí, když jsou zdůrazňována spíše negativní vymezení a výroky řady autorů apelujících na výzvu, před kterou se nyní Evropa nachází.

Britský politický analytik David Pryce-Jones cituje v časopisu *Commentary* akademika syrského původu žijícího v Německu Bassama Tibiho [6], který neskrývavě mluví o tvrdé alternativě, která stojí před Evropou: *„Bud' se islám poevropští, nebo Evropa poislámští.“* (David Pryce-Jones 2006: 80)

Legendární politik, diplomat a držitel Nobelovy ceny za mír Henry Kissinger se v nedávném rozhovoru na konci února 2008 pro německý týdeník *Spiegel* vyjádřil o vlažném postoji evropských států v boji proti terorismu slovy:

„Jsme ve válce s radikálním islámem, který se v islámském světě snaží svrhnout vládu umírněných, a který zásadně ohrožuje sekulární struktury západních společností. A k tomu všemu dochází v obtížném období evropských dějin.“

Válka, která je na tomto místě zmíněna, koresponduje se slovy Daniela Pipesa o potřebě celkového procitnutí západní společnosti, *„protože mnoho lidí na Západě pořád nevěří, že jsou ve válce“.* (Aaron Hanscom 2007, www.FrontPageMagazine.com).

Střet kultur a hodnot s důrazem na demokratický právní řád, který je s těmito hodnotami v přímém rozporu, vede ve svých důsledcích k zápasu o budoucí tvář evropského islámu, o které mluví Luboš Kropáček v jednom ze svých četných příspěvků. (Kropáček 2006: 51)

Tento trend můžeme pozorovat v různé míře téměř po celé západní Evropě. Vyhlášení nejvyššího stupně pohotovosti kvůli pokračující teroristické hrozbě v Belgii, zatčení 14 osob podezřelých z plánování bombových útoků ve Španělsku, informace o německé buňce al-Ká'idy či příprava na vlnu násilností spojenou s chystanou premiérou 15minutového snímku *Fitna* kontroverzního politika Geerta Wilderse, jsou jen nepatrným výčtem událostí spojených s nebezpečím vzestupu islámských radikálů, narozených a žijících na Západě.

2. Růst moci a vlivu radikálního islámu v Evropě

V poslední době se stále častěji ukazuje jako problémový faktor určení přesného počtu islámských extrémistů v Evropě. Příčiny toho mohou být velmi různorodé, převážně se však jedná o neúplná či zcela chybějící sociologická data. Změny v prostředí muslimských komunit,

kterých jsme svědky od počátku nového tisíciletí, jsou v těchto důsledcích neoddiskutovatelné a odrážejí se posléze v nárůstu fundamentalismu a s ním spojených bezpečnostních rizik. Na zasedání zahraničního výboru Poslanecké sněmovny PČR na téma *Evropa a islám na pozadí událostí kolem karikatur proroka Mohameda*, zaznělo od dnes již bývalého ředitele Úřadu pro zahraniční styky a informace Karla Randáka několik zásadních informací o znepokojujících trendech.

- ❑ Zásadně se změnila situace v ulicích západoevropských měst s ohledem na počty a průběh demonstrací, které byly před rokem 2000 pouze ojedinělé.
- ❑ Stále více se do popředí dostává otázka nošení islámských šátků. Počty v této souvislosti mluví až o polovině ženské islámské populace.
- ❑ Do popředí se taktéž dostávají islámské politické strany (ve Francii, Belgii), které ještě koncem 90. let 20. století v západní Evropě takřka neexistovaly.
- ❑ Monitoring ze strany policie a zpravodajských služeb s důrazem na projevy fundamentalismu v mnoha mešitách nyní musí řešit otázky spojené se vzrůstajícím počtem antisemitských útoků.
- ❑ Stále více problémů se projevuje ve sféře školství (problém s vyučováním některých předmětů, existence pohlavní segregace), nemocnic atd.
- ❑ Jako velký problém se též ukazuje problematika věznic, kde se radikalizují další stoupenci násilné formy džihádu.
- ❑ V předních evropských zemích (Francie, Belgie, Německo, Velká Británie, Španělsko, Nizozemsko atd.) lze zaznamenat od 11. září 2001 velký nárůst počtu zadržených muslimských radikálů. V těchto případech se již nejedná o pouhé jednotlivce, ale naopak o desítky osob podezřelých z podílu na teroristické činnosti.

Zdroj: Úřad pro zahraniční styky a informace (<http://www.uzsi.cz/cz/evropa-a-islam-v-kontextu-deni-kolem-karikatur-proroka-mohameda.html>).

V souvislosti s boji v Afghánistánu a Iráku lze vysledovat naverbování desítek až stovek „božích bojovníků“.

Výše nastíněné proměny zaměstnávají řadu bezpečnostních odborníků specializujících se na problematiku islámského extremismu s důrazem na rozkódování individuálních faktorů vedoucích mnoho muslimů na násilnou cestu džihádu. [7] Přestože dosahují počty fundamentalistů v muslimské společnosti pouze něco málo kolem 5 %, nabývají skutečná čísla v důsledku zastoupení několika-milionové populace velmi ostrých a z hlediska bezpečnosti zásadních kontur. Mezi nejvíce ohrožené státy lze zahrnout tradičně Francii, Belgii, Nizozemsko, Itálii, Španělsko, Velkou Británii, Německo, mimo Evropskou unii pak např. také Bosnu.

Zdroj: www.aktualne.cz (18. 1. 2007) – Muslimů bude v Německu víc než křesťanů.

3. Příčiny a hrozby radikálních forem islámu

Kde hledat příčiny současného stavu v Evropě? Při nastínění jednotlivých faktorů se nevyhneme situaci po druhé světové válce, vyznačující se především urgentní potřebou zvýšení podílu práceschopného obyvatelstva, která byla řešena ze strany většiny západních států skrze výpomoc hostujících dělníků, „gastarbeiterů“, přicházejících ze zemí s vysokou nezaměstnaností.

S tím velmi úzce souvisí též využití práva na slučování rodin, jež výrazně proměnilo demografický potenciál cílových zemí. [8] V současnosti registrujeme v Evropě tři generace muslimské populace.

„Zatímco s první generací muslimů nemá Evropa větší problémy, opačná je situace v komunitách druhé, a především třetí generace. Tito muslimové se zásadně odmítají integrovat, a rovněž nepřijímají evropskou humanistickou kulturu. Zvláště třetí generace muslimů vysílá přibližně od roku 2000 etnickým Evropanům negativní signály: například násilím na školách, odmítáním „evropských hodnot“ jako je rovnost obou pohlaví apod.“ (Randák 2006, www.uzsi.cz).

Nelze však stigmatizovat všechny muslimy, jako odpůrce integrace. Výše uvedené tvrzení bývalého ředitele civilní zpravodajské služby lze doplnit slovy předního evropského odborníka na radikální islám Oliviera Roye, který za nejnebezpečnější formu radikalizace považuje, radikalizaci nadnárodní a připouští taktéž možnost plné asimilace diasporického islámu do většinové společnosti nebo jinou podobu integrace. Roy dále uvádí alternativní možnost vyústění do stavu, kdy je vnímána fyzická přítomnost na evropské půdě, ale identita dostává nadnárodní charakter. Tento trend označuje jako „virtuální ghetto“. (Pojar 2006: 29)

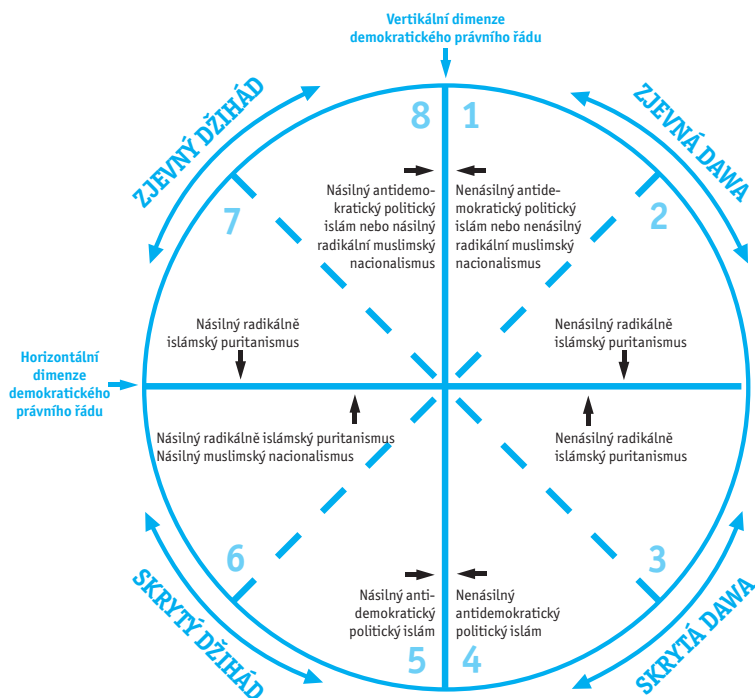
Započatá kauzalita radikálního islámu, jako mnohotvárného a dynamického fenoménu zahrnuje rozmanité hrozby a sestává tak z velkého množství hnutí, organizací a skupin, které mezi sebou vykazují jistý blízký vztah, avšak taktéž mohou mít velmi rozdílné ideologické a strategické názory. (AIVD 2004: 19) Z tohoto pohledu může být radikální islám chápán různě. *„Od pietistických, puritánských, ultrakonzervativních skupin, které nemají politický charakter ... až po radikální islamisty, jejichž cílem je přeměna muslimských společností na islámskou teokracii, nejlépe na chalífát“.* (Čejka 2007: 86)

S ohledem na následující vymezení rozeznáváme v tomto pojetí tři typy radikálního islámu:

- ❑ První typ (radikálně politický islám) zdůrazňuje odpor proti údajnému západnímu politickému a ekonomickému útisku. Zaostřeno je zde na politickou sílu Západu, která by měla být rozbita a nahrazena politickou silou islámu.
- ❑ Druhý typ (radikálně islámský puritanismus) zdůrazňuje odpor proti domnělému kulturnímu útisku Západu. Ohniskem je v prvé řadě zhoubný západní životní styl, který je považován za hrozbu „čistému islámu“.
- ❑ Třetí typ (radikálně muslimský nacionalismus) reaguje proti oběma, tedy politické i kulturní dominanci Západu, je ale mnohem méně nábožensky motivován. (AIVD 2004: 19-21).

Výše uvedené je vzájemně propojeno ve formě diagramu, jehož vertikální a horizontální osy vymezují jednotlivé typy hrozeb. Základ tvoří osm specifických rizik demokratickému

právnímu řádu ze strany radikálního islámu. Každá ze zde jmenovaných hrozeb se vyznačuje svojí specifickou charakteristikou i způsobem prosazování. Jedná se tedy vždy o kombinaci násilné (džihád) či nenásilné (dawa) [9] formy, a to buď ve zjevné, či skryté podobě. Pro názornější ilustraci si zde alespoň ve stručnosti jednotlivé typy přiblížíme.

Zdroj: AIVD, *From Dawa to Jihad*, str. 36.

První ze čtyř nenásilných typů vychází ze snahy o uplatnění islámského zákona (šaría) skrze volby. Ve střetu s těmito formami radikálního islámu narážíme na problém demokratického paradoxu: jak v demokracii jednat s hnutími, která se účastní demokratické soutěže a za užití demokratických metod usilují o nastolení nedemokratického režimu. Širší pohled na demokratický právní řád nám tak poodhaluje nebezpečí hrozeb ukrývajících se za demokratickými postupy. Tento typ zjevného nenásilí nachází svůj protiklad v podobě neskrývaného násilného džihádu, snažícího se prosadit stejné cíle.

Ve druhém případě se jedná o požadavky radikálních sociálních reforem (s ohledem na interakci mezi občany), které jsou v primárním sporu s demokratickým právním řádem. Zaměření forem radikálního islámu zde vychází v prvé řadě z kulturní dominance Západu a jeho prvků občanské kultury a otevřené společnosti s panující mnohotvárností, rozmanitostí a osobní mravní autonomií, v kontrastu zemí islámského světa a jejich snahy o převrácení těchto znaků v striktně puritánskou jednotu. Tento zjevně nenásilný typ se posléze odráží v nenásilí skrytém, představujícím třetí model reprezentovaný dalekosáhlými sociálními změnami s ohledem na mezilidské vztahy. Sem lze zahrnout např. aktivity radikálních islámských nevládních organizací z islámských zemí, dále také radikální-puritánské islámské misijní, socio-kulturní a finanční organizace zejména ze Saúdské Arábie.

Za klamným humanitárním příslibem mnoha z těchto organizací se často skrývá program nejen obhajující, ale též dále rozševající vysoce nesnášenlivý salafismus [10]. Velkou měrou se na šíření těchto myšlenek podepsal taktéž vliv virtualizace džihádu [11], kdy se v popředí zájmu stále více objevuje internet, jako živná půda radikálních myšlenek. Tento nový fenomén bývá někdy příznačně označován jako Dawa (kázání) bez kazatelů.

Poslední nenásilnou formou podkopání demokratického právního řádu je skrytá *dawa*, v mezinárodním měřítku uplatňovaná např. skrze radikální větve tzv. muslimského bratrstva. Ty se postupně a nenápadně infiltrují do jednotlivých složek státní služby, soudnictví, školství, místní správy apod. Zároveň se soustřeďují na podněcování muslimských menšin k občanské neposlušnosti a vzpourám, které se ve chvíli své realizace mění na skrytý násilný džihád, snažící se o rychlé uchvácení moci. V současné době se zatím tato forma radikálního islámu nikde v okcidentálním světě neukázala jako reálná.

Závěrečnou kombinací vzájemně souvisejících modelů představuje skrytý a zjevný násilný džihád. V prvním případě se jedná o utajené podněcování výbušného klimatu ve společnosti, provokující vážná napětí mezi skupinami a proti dalším skupinám (antisemitismus). Děje se tak nejčastěji prostřednictvím šíření teorií konspirace, falešných zpráv a nepřátelských myšlenek. Sami iniciátoři si nepřejí být spojováni s násilným džihádem ani jinými obdobnými násilnými aktivitami.

Tato strategie je hojně využívána např. mezinárodní radikální islámskou organizací Hibz ut Tahrir (HuT) [12], jejíž aktivity byly zachyceny v nejedné evropské zemi. Ve druhém případě se do přímé konfrontace dostávají sledované radikální sociální změny s horizontální dimenzí demokratického právního řádu. Odpor vůči západní občanské kultuře je zde spojen nejen se silnou anti-západní rétorikou, ale též se samotnou ochotou vést ozbrojený džihád. Výše popsané formy radikálního-puritánského islámu se posléze odrážejí v podskupinách těchto hnutí uvnitř současného salafismu označovaného jako salafistický džihád [13]. Tyto radikální postoje jsou také silně obsaženy v ideologii Takfír wa'l Hidžra (TwH) [14].

Podle tohoto učení jsou všichni nemuslimové i mírní (zliberalizovaní) muslimové označováni jako kafir (kacíř), a měli by proto být podrobeni násilné reislamizaci [15]. Za tímto účelem je povolena široká paleta různých forem násilí, od obyčejného zločinu až po extrémní a nelítostný teror.

Útoky v Madridu [16], Amsterdamu [17] nebo například v Londýně [18], byly „pouhým“ vyústěním a nejvíce viditelným bodem na stupnici radikalizace, kterou lze zcela pochopit a vysledovat pouze v kontextu uceleného fenoménu radikalizace, zahrnující fázi pre-radikalizace, sebe-identifikace, indoktrinace a džihadizace, která je završena konečným útokem. V tomto důsledku představuje konkrétní typ útoku pouze sekundární faktor, neboť celý proces a pomyslný kruh radikalizace je tímto útokem uzavřen.

4. Radikální islám jako produkt procesu radikalizace

V následující části se alespoň v krátkosti pokusíme nastínit jednotlivé individuální i skupinové faktory, hrající nezastupitelnou roli v rozkódování radikalizačních tendencí uvnitř muslimské společnosti. Jednotlivé prvky celého procesu nám poodhalí ve své obnaženosti společné a spojující elementy procesu, který ve svých nejzazších důsledcích vede k samotnému teroristickému činu.

Zdroj: The New York City Police Department, *Radicalization in the West: The Homegrown Threat*, str. 19.

4.1 Pre-radikalizace

Prvotní krok v procesu radikalizace je vyjádřením individuálního jedincova pohledu na svět skrze své postavení, zázemí, náboženství, vzdělání, sousedy, životní styl a mnoho dalších faktorů.

Navzdory chybějícímu psychologickému profilu možných kandidátů, můžeme vypočítat dva základní faktory, které ještě více zvyšují individuální náchylnost a zranitelnost těchto jedinců vůči radikálním myšlenkám a poselstvím.

Na prvním místě lze zařadit především vliv *prostředí*, přesněji řečeno demografické složení obyvatelstva, které představuje úrodnou půdu pro indoktrinaci. „Ideologické svatyně“ v podobě uzavřených etnických enkláv zde slouží jako semeniště radikálních myšlenek.

Ve druhém případě se jedná o individuální *profil* možných kandidátů, kde se vedle pohlaví a věku uplatňuje též sociální a rodinné postavení společně s dalšími psychologickými aspekty [19], identickými ve všech pěti nejznámějších západoevropských případech projevu radikalizace. [20]

Jako specifickou skupinu kandidátů lze vyčlenit konvertity, kteří hrají v tomto složení velmi prominentní roli. Ve většině případů se jedná o horlivé nadšence s četnými sklony k agresivnímu chování. Přestoupení k islámu často představuje vražený klín mezi tyto konvertity a jejich rodiny. Jakousi „náhražkou rodiny“ se posléze stává radikální skupina.

4.2 Sebe-identifikace

Nalezení sebe sama představuje v procesu radikalizace bod zlomu, kdy dochází v životě jedince k výraznému zvýšení zájmu o salafistický islám, společně s postupným vzdalováním se své původní identity. Katalyzátorem se v mnoha případech stává událost nebo krize, [21] která otřese jistotou původního myšlení a otevře tak mysl novému vnímání a obecně jinému pohledu na svět.

„Mladí muži pociťují vydělenost svého individuálního jáství daleko intenzivněji než generace jejich otců, zároveň však nenacházejí praktické prostředky jeho potvrzení a rozvoje prostřednictvím smysluplného zapojení do sociálního života“. (Barša 2001: 128-129)

Následným krokem spojeným s projevem těchto krizí bývá snaha o vyhledání dalších stejně smýšlejících jedinců, zažívajících obdobný vnitřní konflikt. V této souvislosti lze též vysledovat dva klíčové ukazatele – postup směrem k salafistickému islámu a pravidelnou účast v salafistických mešitách, spojené s různě intenzivními projevy změny osobnosti. [22]

4.3 Indoktrinace

Názory a myšlení, jež radikálně zaměřené osoby přijímají, v této fázi postupně nabývá na intenzitě a dochází tak k bezpodmínečnému přijetí salafistické ideologie se všemi jejími důsledky. Toto „naočkování“ a přijetí nábožensko-politického světového pohledu jako klíčového aspektu, v sobě odráží ospravedlnění násilného džihádu proti všem, kteří jsou v rozporu s tímto viděním světa.

Projevem daných postojů se stává na straně jedné *stažení se do ústraní* z předtím navštěvované mešity v okamžiku, kdy se násilný džihád stává pro bojovníky jejich cílem [23], na straně druhé nastupuje *zpolitizování nového smýšlení*. V tomto případě radikální vize začínají měnit své pevně dané obrysy skutečného světa pod dohledem salafistické ideologie. Otázka Iráku a mnoho dalších globálních událostí jsou nyní chápány a viděny ze zcela jiného, extrémistického pohledu, který v sobě zahrnuje a předznamenává mnohé. [24]

Nový fenomén, který by si na tomto místě zasloužil samostatnou kapitolu, představuje v současné době rozvoje komunikačních technologií globálního rozsahu internet, který v procesu radikalizace a indoktrinace sehrává svoji neopomenutelnou roli.

4.4 Džihadizace

Poslední a z hlediska samotného útoku nejvýznamnější stupeň na škále procesu radikalizace představuje džihadizace. Ve své nejvyšší podstatě je souhrnem dílčích faktorů utvářejících finální podmínky připravovaného útoku včetně jeho jednotlivých fází, které si zde přiblížíme. Mysl i duše jsou v tomto případě ve shodě a zapojení do džihádu je stvrzeno označením sebe sama za svatého bojovníka (mudžáhida). [25]

Prvotní předpoklad tvoří *přijmutí džihádu jako prostředku boje*, které bývá nejčastěji spojeno s vycestováním do zahraničí, mnohdy do výcvikových táborů zemí Blízkého východu – Pákistán, Irák, Afghánistán, Kašmír, Somálsko. Tato cesta posléze přispívá k definitivnímu rozhodnutí jednotlivce pro džihád. Důvodem těchto cest může být na straně jedné hledání dalšího náboženského ospravedlnění pro své činy, nebo na straně druhé snaha a příležitost odevzdání se do rukou džihádu.

„Dnešní radikalizace islámu a zesílení islámské solidarity může muslimským stranám všech uvedených konfliktů zajistit podporu z týchž islámských center“. (Kropáček 2002: 74)

V další fázi *tréninku a přípravy* jde o naprostou izolaci od okolního světa, která zahrnuje těsné semknutí všech jeho členů se snahou o co největší propojení pomocí společného života, společných aktivit, zpevnění skupinové soudružnosti a sebevědomí, tedy vlastností, které jsou pro daný koordinovaný útok zásadní a nezbytné. Varianty skupinových tréninků a příprav mohou být buď spojeny s vnějšími aktivitami (kempování, rafting, paintball, střelba či jiné simulace), nebo mentálně posilujícími aktivitami, které zahrnují hledání způsobů a prostředků k ospravedlnění a posílení svých radikálních rozhodnutí v souvislosti se svým obětováním pro vyšší cíl či spáchání násilného činu. [26]

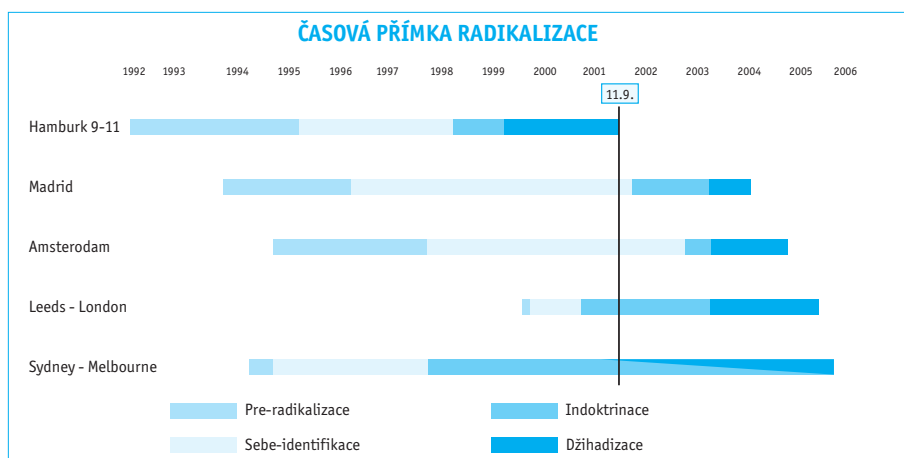
Blížší nahlédnutí do myšlenek sebevražedných atentátníků v rámci kultu mučedníků nám například odhaluje Udo Ulfkotte ve své knize *Hrozba terorismu – islamisté a jejich tajná síť*. (Ulfkotte 2003)

Poslední fází je již samotné *plánování útoku*. V okamžiku, kdy se skupina rozhodne spáchat násilný čin, přichází na řadu zodpovězení mnoha nezbytných otázek spojených s realizací

útoku. „Teroristický útok je většinou proveden v několika fázích, které mají chronologický průběh a navazují na sebe.“ (Brzybohatý 1999: 48)

V první řadě se jedná o výběr cíle a jeho pozorování. V této části může být využito shromažďování potřebných informací včetně vyhledávání na internetu, průzkumů, shromažďování map, videozáznamů atd. Dále je třeba na základě takto získaných informací vypracovat plány útoku v rámci operačního plánování. Na tyto nevyhnutelné činnosti navazuje provádění nácviku a cvičných útoků, útok samotný, únik z místa činu a v neposlední řadě využití činu pro další propagaci skupiny. (Brzybohatý 1999: 48-51)

Nezbytnou součástí každé obdobné operace představuje získání potřebného vybavení a materiálu (umělá hnojiva, komerční výbušniny, mobilní telefony, záložní zařízení, rozbušky, zbraně atd.). Přestože jsou s touto činností spojeny mnohé podezřelé aktivity kriminálního spolčení, nákupu chemického materiálu, příprava chemikálií k získání výbušnin atd., šance na jejich odhalení ze strany bezpečnostních složek se v této konečné fázi, nezadržitelně spějící ke spáchání násilného teroristického činu, rapidně snižují.

Zdroj: The New York City Police Department, *Radicalization in the West: The Homegrown Threat*, str. 81.

Jak je možno z uvedeného grafu vypožorovat, jednotlivé fáze zahrnují různě dlouhé časové úseky, které mohou představovat periodu od několika měsíců až po několik let.

11. září 2001 nebylo v tomto případě osudovým zlomem, jak by se na první pohled mohlo zdát, neboť samotný proces radikalizace krystalizoval již daleko před tímto datem. Podrobným prozkoumáním jednotlivých fází procesu radikalizace lze nahlédnout do nitra změn, které probíhají v myslech mnoha oddaných následovníků radikálního a nekompromisního islámu. Teprve skrze pochopení těchto procesů můžeme rozplétat vodítka a pochopit sled událostí, vedoucích ve své nejzazší podobě ke konečnému útoku. V současné chvíli tak můžeme být svědky kauzality započatých procesů, jejichž plné dopady a důsledky nás teprve čekají.

5. Východiska a perspektivy

Výše uvedený výčet hrozeb radikálního islámu nebyl v žádném případě taxativním vymezením všech možných rizik a nebezpečí pramenících ze střetu demokratického právního

řádu konfrontovaného s násilnými prvky podkopávajícími stavební kameny samotné demokracie. Jednalo se o pokus poskytnout širší rámec pro hlubší analýzu, který jak doufám byl úspěšný.

Na základě uvedeného vývoje se můžeme přiklonit k názoru Miloše Balabána, který ve sborníku *Bezpečnostní budoucnost České Republiky* uvádí, že „*konflikt s radikálním islámským terorismem bude mít dlouhodobý charakter a zřejmě výrazně přesáhne horizont roku 2020. Velmi důležité je v této souvislosti brát v potaz zdroje vzniku konfliktu, jež může ovlivnit i jeho další průběh.*“ (Balabán 2005: 15)

Přestože predikce budoucnosti nejsou nikterak příznivé, je nanejvýš důležité pokusit se o úspěšné začlenění islámských komunit do většinových společností řady západoevropských zemí. V mnohém ambivalentní vztah evropských států a jejich politiků, často rozporuplná sociální a imigrační politika (přistěhovalci jako prostředek volebního boje), nebyly dosud vhodným řešením, stejně tak jako pokusy s modely multikulturalismu či politiky appeasementu.

Návrh evropského komisaře pro bezpečnost a spravedlnost Franca Frattiniho na zmapování všech mešit, který vzešel z květnového setkání roku 2007 v Benátkách, [27] by měl podle plánu zaměřit pozornost např. na původ prostředků, využívaných na provozování mešit, na roli určených odříkávačů modliteb včetně jejich vzdělání a další související aktivity.

Klíčem k řešení může dále být například navržená strategie britského novináře Iasona Burka: pochopit a podkopat ideologie druhé strany, připravit radikální islamisty o legitimitu a v neposlední řadě též vytvořit protiváhu evidentní síle radikální ideologie. (Balabán 2005: 15) Pochopení ve smyslu prozření je v této souvislosti chápáno jako kruciólní hledisko, bez kterého není možné zápas o budoucí tvář, nejen evropského islámu, ale též celé Evropy, vyhrát.

6. Závěr

V den připadající na páté výročí útoku na Irák [28], znovu poslal svůj vzkaz v podobě poselství nejhledanější muž světa. Usáma bin Ládín hrozí v pětiminutové zvukové nahrávce Evropské unii za opětovné otištění karikatur proroka Mohameda.

„*Publikováním těchto kreseb – jež jsou součástí nového křížáckého tažení, v němž hraje významnou roli papež – jste potvrdili, že válka pokračuje.*“ (Usáma bin Ládín 20. 3. 2008, www.aktualne.cz, Usáma hrozí Evropě kvůli karikaturám Mohameda)

Co se samotných karikatur týče, znepokojující nejsou ani tak rozsáhlé demonstrace spojené s protesty proti jejich publikování, ale spíše fakta stojící v pozadí jejich geneze a umělé vyvolaného synergického efektu těchto demonstrací, spojených s hlavními iniciátory velmi násilných nepokojů. Úmyslné a ze zveřejněných videozáznamů jasně prokazatelné stažení vládních vojsk od hlídané dánské ambasády v Bejrútu, která se tak ocitla ponechána napospas rozvášněného davu, hovoří samo za sebe. Na tomto místě si můžeme položit hypotetickou otázku „*quo bono*“, neboli v čí prospěch mohly dané nepokoje sloužit? Podle dostupných informací jsou iniciátory samy islámské státy ve spolupráci s muslimským bratrstvem.

Celá kampaň byla ve světle nových faktů spuštěna zcela úmyslně s jediným primárním cílem – ověření, zda je Dánsko dostatečně zralé na to, aby bylo anektováno, tedy ve smyslu ochoty sklonit se před islámským právem šaría a smířit se s postavením „dhimmies“ [29]. (Lars Hedegaard 2007: 1) Profesionální revolucionáři v čele davu, plnící přední stránky tisku,

nikdy skutečně karikatury ani neviděli. Příčist lze též i velmi znepokojující poznatky týkající se nikdy nepublikovaných obrázků, které doslova obléty celý Střední východ prostřednictvím zástupců dánské bezpečnostní policie (PET).

Přestože se jedná v mnohém o velmi kontroverzní závěry a tvrzení, přesto stále zůstává znepokojující otázka, kolik dalších zemí označovaných jako Dánsko za údajné „slabé místo připravené k ovládnutí“ v evropském prostoru v současnosti existuje. (Lars Hedegaard 2007: 1)

Poznámky k textu:

- [1] Neúspěšná integrace části muslimů do většinové společnosti je nejzávažnějším problémem, který může být zapříčiněn řadou faktorů (latentní rasismus a islamofobie „původních“ obyvatel, odmítnutí západních hodnot ze strany některých přistěhovalců, vyšší nezaměstnanost muslimů, jazyková bariéra, nižší vzdělání). Ve „starých“ členských státech EU se někteří muslimové neidentifikují se zemí, v níž žijí, mnohdy po desítky let. Nadále se považují za Iráčany, Palestince, Araby apod., nikoli však např. za Dány nebo Nizozemce. (Hořejší 2006: 12).
- [2] Viz Gadhafi: Islam taking over Europe, http://www.wnd.com/news/article.asp?ARTICLE_ID=50020.
- [3] Arabská televizní stanice se sídlem v Kataru založená roku 1996 (angl. přepis Al Jazeera).
- [4] Abdul Rahman Al Ghafiqi – muslimský vůdce také známý jako Abd er Rahman, Abderrahman, Abderame, který vedl andaluské muslimy v bitvě proti vojsku francéského krále Karla Martela.
- [5] Jiří Weigl zastává v současné době funkci vedoucího Kanceláře prezidenta republiky.
- [6] Muslim syrského původu narozený roku 1944 v Damasku, od roku 1962 žijící v Německu, politický vědec a profesor mezinárodních vztahů, známý kritik islámu a zastánce jeho reformování.
- [7] Snahy o sestavení a definování profilů teroristů, o nichž najdeme i zmínku z pera Benjamina Kurase v článku Islám v Evropě představuje nebezpečí, nahlíženého skeptickým pohledem, otevírá z pojetí detailního rozkódování jednotlivých etap procesu radikalizace zcela novou a dosud ne zcela prozkoumanou oblast zkoumání.
- [8] V kontextu všech možných příčin jde však o pouhé pozadí tvořící rámec naší analýzy. Samotný rozbor jednotlivých příčin radikálního islámu by vydal na samostatnou publikaci.
- [9] Dawa (kázání) – propagace radikální islámské ideologie nenásilnou cestou, misijní „výzva“ nezasvěcencům k tomu, aby využili výhod islámu. (Denny 1999: 157).
- [10] Arab. salafija, široký myšlenkový proud v rámci sunnitského islámu, který se odvolává na „odkaz předků prvních generací islámu“.
- [11] Jev, který spojuje moderní informační a komunikační technologie (ICT) a hrozby ze strany islámského terorismu. „Často zaznamenávaným fenoménem dneška jsou „samoradikalizace“ a „samovýcvik“ izolovaně působících jednotlivců či malých skupin. Takové osoby, jen za pomoci internetu, plánují, připravují nebo provedou útok (ať již klasického typu, nebo kyberútok), aniž by se kdy přímo setkali s ideovými vůdci sítě, ke které se hlásí.“ (Jirovský, Hník, Krulík 2006: 13).
- [12] Strana osvobození (HuT) – jedná se o mezinárodní panislámistickou stranu sunnitských muslimů, založenou roku 1953 v Jeruzalémě. Za zakladatele je pokládán palestinský muslimský klerik Takidín an-Nabhání. Strana je aktivní v desítkách zemí světa, včetně Evropy. Mezi hlavní cíle HuT patří obnova chalífátu, šíření islámských hodnot a omezení vlivu Západu.
- [13] V dnešním salafismu rozeznáváme dva hlavní trendy: na jedné straně se jedná o *salafiyya ilmiyya* – široké hnutí, které uznává moc a sílu teologického mulláha (islámský duchovní) spřízněného s královskou rodinou Saudů. V druhém případě jde o *salafiyya jihadiyya*, které neuznává tuto sílu a propaguje celosvětový džihád proti západnímu světu i saudské královské rodině. (AIVD 2005: 2)
- [14] Arab. takfír, radikálně islamistická skupina, která vznikla v Egyptě na počátku 70. let. Jejím zakladatelem byl Mustafa Šukrí. Skupina se vyznačuje mesianistickou ideologií kombinovanou se salafismem.
- [15] Snahy radikální hnutí o osvobození islámských menšin v západních zemích z přílišného vlivu Západu.
- [16] Útok spáchaný 11. 3. 2004 – jednalo se o explozi deseti bomb umístěných ve čtyřech vlakových soupravách v Madridu (191 usmrcených, přes 1500 zraněných).
- [17] Útok spáchaný 2. 11. 2004 – nizozemský filmový režisér a publicista Theo van Gogh byl v časných ranních hodinách zabit nizozemským muslimem marockého původu Mohammedem Bouyerim mimo jiné v souvislosti s natočením desetiminutového dokumentu „Submission“ dle scénáře Ayaan Hirsi Ali.
- [18] Útok spáchaný 7. 7. 2005 – série koordinovaných sebevražedných útoků v londýnských dopravních prostředcích během ranní dopravní špičky. Tři bomby explodovaly v soupravách metra, čtvrtá v patrovém autobuse (56 usmrcených, přes 700 zraněných).

- [19] Muslim – muž, mladší 35 let, občan států západní liberální demokracie, rozmanité etnické pozadí (zejména se jedná o druhou nebo třetí generaci přistěhovalců v mateřské zemi), ze střední třídy (ne ekonomicky strádající), vzdělaný jedinec (středoškolař i vysokoškolař), nedávný konvertita k islámu (zranitelnost a náchyllost u těchto osob je značně vysoká), osoby, které nezačínají jako radikální nebo oddaní muslimové, všední a docela obyčejné životy a práce, žádný nebo zanedbatelný kriminální záznam.
- [20] Útoky v Londýně, Madridu, Amsterdamu, Torontu, Sydney.
- [21] Mezi tyto události lze zahrnout krize ekonomické (ztráta práce, bydlení), sociální (odcizení, diskriminace, rasismus), politické (mezinárodní konflikty týkající se všech muslimů), osobní (smrt blízké osoby v rodině).
- [22] Odcizení se bývalému životu (příklon ke stejně smýšlejícím jedincům), posilování vědomí salafistického islámu skrze spojení či formování skupiny stejně nakloněných osob, zavrnutí a skončení s kouřením (alkoholem, hráčstvím), oblékání a nošení tradičního islámského oděvu včetně pěstování vousů, aktivní účast a zahrnutí do otázek sociálního aktivismu a problému společenství.
- [23] K dobrovolnému stažení dochází hned z několika důvodů. Mešita již nadále neslouží k radikalizaci potřeb těchto bojovníků, neboť úroveň extremismu překonává hranice mešity. V této souvislosti dochází často ke sporům mezi samotnými jednotlivci a představiteli mešit. Z perspektivy zamýšleného útoku je mešita těmito stoupenci chápána taktéž jako možné bezpečnostní riziko s ohledem na monitorování vytípaných mešit, které jsou v zorném poli zájmu bezpečnostních a zpravodajských služeb.
- [24] Např. připojení se ke skupině stejně uvažujících extrémistů, která se pro jedince stává novým světem i rodinou, konání schůzek a diskuzí se stoupajícím radikálním programem s důrazem na soukromá setkání v privátních sídlech svých členů (zadní místnosti knihkupectví, izolované rohy modliteben atd.).
- [25] Mudžáhid je arabský termín, který lze přeložit jako „bojovník džihádu“ či „svatý válečník“.
- [26] Mezi tyto aktivity lze zahrnout tvorbu extremistických stránek, chaty, blogy představující virtuální prostor pro sdílení myšlenek a hledání nenalezených odpovědí, džihadistická videa a pásky velebicí hrdinskou smrtí džihádem, pomáhají k psychickému ovládnutí mysli bojovníka, sepsání či nahrání poslední vůle přispívající k udržení pocty a obdivu činů těchto bojovníků ve spojení s jejich posledním odkazem pro jejich následovníky.
- [27] Tohoto setkání se účastnili představitelé ministerstev vnitra a bezpečnostních služeb z Velké Británie, Německa, Francie, Itálie, Španělska, Polska a USA.
- [28] Invaze do Iráku začala 20. 3. 2003 pod kódovým označením „Operace Irácká svoboda“.
- [29] *Dhimmiés* je označením pro příslušníky nemuslimských méněcenných-podrobených-podřízených etnik.

Literatura a zdroje:

- BALABÁN, M. Svět 2020 – perspektivy, tendence a hlavní aktéři vývoje bezpečnostní situace ve světě do roku 2020. *Bezpečnostní budoucnost České republiky: Otázky, výzvy, problémy*. Praha: MO ČR-AVIS, 2005, s. 7-33.
- BARŠA, P. *Západ a islamismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2001. 187 s.
- BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát*. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, 2005. 308 s.
- BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha: Police History, 1999. 141 s.
- BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus II*. Praha: Police History, 1999. 197 s.
- ČEJKA, M. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. Brno: Barrister & Principal, 2007. 223 s.
- DANICS, Š. *Extremismus – hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002. 128 s.
- DENNY, M. F. *Islám a muslimská obec*. Praha: Prostor, 1999. 200 s.
- EICHLER, J. Možnosti a limity bezpečnostní strategie Evropské unie. *Bezpečnostní budoucnost České republiky: Otázky, výzvy, problémy*. Praha: MO ČR-AVIS, 2005, s. 67-75.
- FUKUYAMA, F. Islámský extremismus pochází z Evropy. [cit. 4. 11. 2005]. Dostupné na: <http://www.blisty.cz/2005/11/7/art25626.html>.
- HEDEGAARD, L. Country Report on Islamization: Denmark. [cit. 18.10.2007]. Dostupné na: <http://counterjihadeu-rope.files.wordpress.com/2007/11/denmark-country-report-october-2007.pdf>.
- HOŘEJŠÍ, M. Problematika radikalizace a rekrutování do teroristických organizací. Aktivita Evropské unie a některých členských států Unie zaměřené na boj s tímto fenoménem. In *Současnost a budoucnost krizového řízení 2006*. Praha: T-SOFT s.r.o., 2006, s. 12.
- HUNTINGTON, P. S. *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001. 427 s.
- HÜBSCH, H. *Fanatičtí bojovníci ve jménu Alláha – kořeny islámského terorismu*. Praha: Naše vojsko, 2002. 123 s.
- JIROVSKÝ, V., HNÍK, V., KRULÍK, O. Kybernetické hrozby: Výzva pro moderní společnost. *Současnost a budoucnost krizového řízení 2006*. Praha: T-SOFT s.r.o., 2006, s. 13.
- JUERGENSMEYER, M. *Teror v mysli boží: Globální vzestup náboženského násilí*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. 382 s.

- JONES, D. P. Islamizace Evropy. *Islám v Evropě – obohacení, nebo nebezpečí?* Praha: CEP-Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 79-88
- GADHAFI [KADDÁFÍ], M. *Islam taking over Europe*. [cit. 3. 3. 2006]. Dostupné na: http://www.wnd.com/news/article.asp?ARTICLE_ID=50020.
- KEPEL, G. *Boží pomsta: Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět*. Brno: Atlantis, 1996. 184 s.
- KEPEL, G. *Válka v srdci islámu*. Praha: Karolinum, 2006. 294 s.
- KROPÁČEK, L. *Islám a Západ*. Praha: Vyšehrad, spol. s r.o., 2002. 200 s.
- KROPÁČEK, L. Vícesměrné perspektivy evropských muslimů. *Islám v Evropě – obohacení, nebo nebezpečí?* Praha: CEP-Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 41-51.
- KURAS, B. Nepřítelem je islámská Umma. *Islám v Evropě – obohacení, nebo nebezpečí?* Praha: CEP-Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 11-19
- MAREŠ, M. *Terorismus v ČR*. Brno: Centrum strategických studií, o. s. 2005. 476 s.
- MÜLLER, Z. *Svaté války a civilizační tolerance*. Praha: Akademie věd České republiky, 2005. 131 s.
- POJAR, T. Nebezpečím není islám, ale islamismus. *Islám v Evropě – obohacení, nebo nebezpečí?* Praha: CEP-Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 27-32.
- RANDÁK, K. *Evropa a islám v kontextu dění kolem karikatur proroka Mohameda*. [cit. 22.2.2006]. Dostupné na: <http://www.uzsi.cz/cz/evropa-a-islam-v-kontextu-deni-kolem-karikatur-proroka-mohameda.html>.
- ŘEHÁK, D., FOLTIN, P., STOJAR, R. *Vybrané aspekty soudobého terorismu*. Praha: MO ČR, 2008. 143 s.
- SCRUTON, R. *Západ a ti druzí – Globalizace a teroristická hrozba*. Brno: Barrister & Principal, 2007. 149 s.
- SILBER, D. M, BHATT, A. *Radicalization in the West: The Homegrown Threat*. New York: NYPD Intelligence Division, 2007. 90 s.
- SOULEIMANOV, E. *Politický islám: sborník příspěvků*. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. 335 s.
- ULFKOTTE, U. *Hrozba terorismu – Islamisté a jejich tajná síť*. Praha: Euromedia Group-IKAR, 2003. 272 s.
- WEIGL, J. Viníkem je spíš evropský sociální stát. *Islám v Evropě – obohacení, nebo nebezpečí?* Praha: CEP-Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. s. 33-37
- AIVD [nizozemská bezpečnostní a zpravodajská služba] *From dawa to jihad: The various threats from radical Islam to the democratic legal order*. General Intelligence and Security Service.aag:, 2004. 56 s.
- AIVD [nizozemská bezpečnostní a zpravodajská služba] *Saudi influences in the Netherlands: Links between the Salafist mission, radicalisation processes and Islamic terrorism*. General Intelligence and Security Service.aag, 2005. 12 s.
- AIVD [nizozemská bezpečnostní a zpravodajská služba] *Violent jihad in the Netherlands: Current trends in the Islamist terrorist threat*. General Intelligence and Security Service. Haag, 2006. 64 s.

Co se týče samotného procesu aktivace interceptorů budou se spojenci podílet na plánování a procedurálních operacích, stejně jako na „kontrolu“ těchto procesů, nicméně co se týče konkrétního rozhodnutí, není možné jej rozmělnit na více úrovní, protože časová prodleva zaviněná komplikovanou komunikací mezi mnoha stranami by byla natolik časově náročná, že by byla ohrožena samotná efektivita protiraketového systému.

Aby byly protiraketové systémy účinné, musí se skládat z vícevrstevného globálního systému, který by byl schopný zachytit a zneškodnit všechny druhy balistických střel a střel s plochou dráhou letu nebo jejich hlavice ve všech fázích letu, od počáteční fáze do návratu do atmosféry. Cílem je také zabránit šíření zbraní hromadného ničení a poskytnout ochranu před možností vydírání útokem různými druhy střel, jejichž použití je v současné době nejatraktivnější právě z toho důvodu, že obrana proti nim neexistuje. Protiraketová obrana by způsobila devaluaci tohoto způsobu ohrožování – jednak by se střely staly dražší, a jednak by byly méně spolehlivým prostředkem, jak dosáhnout daných cílů.

William Van Cleave

**Protiraketová obrana přinese Česku pouze výhody
natoaktual.cz, 30. 5. 2008**